

je razdeljena na tri dele. V prvem so pripevki o zgodovinskem razvoju mesta in arhitekture, objavljeni pa so tudi odloki oz. zakoni, po katerih je bila Kostanjevica na Krki zaradi svoje enkratnosti leta 1997 razglašena za kulturni in zgodovinski spomenik in zanjo veljajo vsi v domačem in svetovnem merilu sprejeti vrednostni in normativni akti. Druga dva dela govorita o urbanizmu in arhitekturi mesta, ki zaradi posebne lega in florisa zahtevata precej specifične pozornosti. Tako so v delavnici raziskovali urbano zasnovo mesta, razmerje med stavbami in zelenimi površinami, urejenost odprtih prostorov in predlagali tudi rešitve (npr. urejenost brežin) ter se

veda arhitekturo, ki jo prav tako določa oblika prostora, konstrukcije, materiale in še kaj, kar bi prispevalo k boljšemu zavarovanju starega mestnega jedra. Avtorica je zapisala (str. 2):

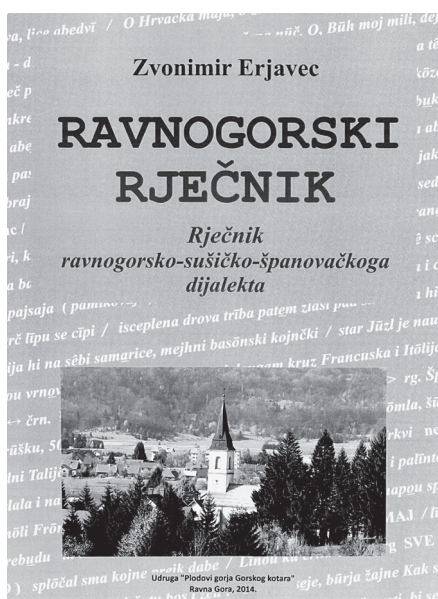
Analiza stanja urbanističnih in arhitekturnih elementov in primerjave z enako ali podobno opravljenimi analizami v preteklosti, razkriva, da je območje kljub zaščiti ogroženo, da se fizične poškodbe kot posledice splošne neozaveščenosti tako prebivalcev kot strokovnjakov, ki v to tkivo posegajo (izjeme potrjujejo pravilo) razraščajo. Dodatno vpliva na

zniževanje dediščinskih kakovosti tudi poplavna ogroženost.

Prav vlagi kot posledici poplav, podtalnice ali meteornih voda je v monografiji namenjena velika pozornost s konkretnimi rešitvami (npr. drenaže, uporaba primernih materialov) in ustreznimi ponazoritvam (bogata likovna del knjižice je zelo nazoren in poveden), dodana pa sta še prispevka tujih strokovnjakov.

Monografijo bodo brezplačno prejela vsa gospodinjstva, recenzent, Kostanjevičan dr. Andrej Smrekar pa je o njej zapisal: »To je knjiga, ki smo si je želeli.«

ZVONIMIR ERJAVEC: Raunagarska rič. Rječnik ravnogorsko-sušičko-španovačkoga dijalekta; Udruga »Plodovi gorja Gorskog kotara«, Ravna Gora 2014, 580 str.

V soboto, 11. oktobra 2014, je Ravna Gora, kraj in občina v Gorskem kotarju z manj kot tremi tisoči prebivalcev in s šolo, ki jo obiskuje 109 učencev, doživela slovesno predstavitev narečnega slovarja Zvonimirja Erjavca. O tem, da v Ravni Gori govorijo slovensko rovtarsko narečje, je znanstveno javnost prvi obvestil Nikola Majnarić leta 1939 z izčrpno razpravo »Jedno rovtarsko narječje u Gorskom kotaru«

v beograjski reviji *Južnoslovenski filolog* (Majnarić 1939). Majnarić je bil profesor klasičnih jezikov na zagrebški univerzi, sicer pa avtentični govorec opisanega narečja. Na podlagi te objave je zgodovinar Pavle Blaznik v loških arhivskih virih poiskal številne priimke, ki so še danes živi v Ravni Gori, npr. Čadež, Erjavec, Jereb, Kenda, Novinc, Podobnik, Sedej, Šinkovec, Troha (Blaznik 1979). Vsi ti priimki so dejansko bolj kot na Loškem doma na Cerkljanskem, Idrijskem in Tolminskem, o čemer nam pričajo tolminski in idrijski arhivski viri. V Ravni Gori so sicer znani tudi idrijski in tolminski priimki Brus, Oblak, Podgornik, Svetličič, Velikonja, Vončina in še nekateri.

Nastanek naselja Ravna Gora je povezan z graditvijo ceste od Karlovca do pristanišča v Bakru leta 1732, ko je država sem preselila izkušene drvarje in tesače iz cerkljansko-idrijskih hribov. Še danes se Ravna Gora deli na dva dela: na zgornji ali »kranjski« in na spodnji ali »Horvatijo«. Leta 1865 je skupina domačinov odšla iz Ravne Gore v Slavonijo drvarit in ustanovila v bližini Požege novo kolonijo, vas Španovica (< Županovica), ki pa je bila leta 1942 v celoti uničena. Iz te vasi izvira avtor ravnogorsko-španovskega

slovarja Zvonimir Erjavec (r. 1928), ki se je hrvaščine naučil šele v šoli. Po študiju germanistike v Zagrebu je nekaj let predaval na Pedagoški akademiji v Pakracu, od leta 1968 pa je učil na srednjih šolah v kanadskem Torontu. Po upokojitvi leta 1993 se je posvetil rodoslovni rekonstrukciji Španovice in leta 2006 izdal knjigo *Španovački rodoslov*. Odtlej je s pomočjo več informatorjev v Ravni Gori in bližnji Stari Sušici pisal slovar svojega domačega narečja, pri čemer se je v zadnji fazi dela lotil tudi primerjav z besedjem, zajetim v slovarju Ivana Tominca *Črnovrški dialekt* (1964), ki mu Erjavec pravi kar »rovtarska biblija«, slovarju *Kako se reče po cerkljansko* Marka Razpeta (2006), *Slovarju poljskega narečja* Dušana Škrlepa (2010) in *Slovarju zatolminskega govora* Helene Čujec - Stres (2010). Nastal je zelo izčrpen *Ravnogorski rječnik* s podnaslovom *Rječnik ravnogorsko-sušičko-španovačkoga dijalekta* na 580 straneh velikega formata. V uvodnem delu »Izvor in posebnosti ravnogorsko-sušičko-španovskega narečja« avtor spregovori o samoglasniškem in soglasniškem sistemu, podrobneje obdela pojave akanja, ikanja, okanja in ukanja, navede uporabljene pisane in ustne vire. Slovar vsebuje tudi kratke »Prispevke za

* Dr. Silvo Torkar, dr. znanosti s področja jezikoslovja, mag. znanosti s področja slovenskega imenoslovja, prof. ruščine in sociologije, znanstveni sodelavec, Inštitut za slovenski jezik Frana Ramovša ZRC SAZU. 1000 Ljubljana, Novi trg 4, silvo.torkar@zrc-sazu.si.

slovnico« tega narečja, »Ravnogorsko frazeologijo« in na koncu tudi ravnogorski »Ače naš«. Čeprav avtor nenehno govori o rovtarskih koreninah in vzporednicah ravnogorskega narečja, obenem opozarja, da se imajo Ravnogorci danes za Hrvate.

Na predstavitvi slovarja so v kulturnem programu sodelovali tudi otroci z recitalom v ravnogorskem narečju, otroški tamburaški ansambel je zaigral več pesmi, najprej Mi se imamo radi, med drugimi pa tudi Jaz pa pojdem na Gorenjsko. Občinstvo so pozdravili podpredsednik občine, nekdanja in sedanja ravnateljica osnovne šole, pa tudi dve narečni literarni ustvarjalki. Ravnateljica je napovedala, da bodo pri pouku jezika še več pozornosti kot doslej namenili domači govorici in tako poskrbeli, da

dediščina, ki so jo prejeli od svojih staršev, še ne bo izginila. Slovar, ki ga je s tolikšno vneto in spoštovanjem do svojih prednikov sestavil Zvonimir Erjavec, jim bo pri tem v trdno oporo.

Povedati je treba, da je Ravna Gora šele od nedavnega ena od točk *Slovenskega lingvističnega atlasa* (Škofic idr. 2014). Toda da bi si ustvarili celovitejšo podobo o nastanku in razvoju tega slovenskega jezikovnega otoka, bi bile nujno potrebne ne le jezikoslovne, pač pa tudi etnomuzikološke in antropološke raziskave. Čas zanje se neusmiljeno izteka.

Literatura

BLAZNIK, Pavle: O preselitvi loških podložnikov. *Loški razgledi* 26, 1979, 77–89.

ČUJEC - STRES, Helena: *Slovar zatolminskega govora. Od A - O*. Zatoimin: Stres inženiring, 2010.

MAJNARIČ, Nikola: Jedno rovtarsko narječje u Gorskom kotaru. *Južnoslovenski filolog* 17, 1938–1939, 135–149.

RAZPET, Marko: *Kako se reče po cerkljansko*. Cerčno: Občina, 2006.

ŠKOFIC, Jožica idr.: *Slovenski lingvistični atlas. 1. Človek (telo, bolezni, družina)*. Ljubljana: Založba ZRC, ZRC SAZU, 2014 (elektronska izdaja).

ŠKRLEP, Dušan: *Slovar poljanskega narečja*. Gorenja vas: Gostilna Poni, 1999.

TOMINEC, Ivan: *Črnovrški dialekt. Kratka monografija in slovar*. Ljubljana: Slovenska akademija znanosti in umetnosti, 1964.

MAJA KORUN HOČEVAR (UR.): Delavnica, polna nereda. Sodobni rokodelci in oblikovalci v Sloveniji; Zavod Lab laar, Javni sklad RS za kulturne dejavnosti, Ljubljana 2014, 187 str.

Pobudnik izida knjige o sodobnih rokodelcih je skupina sodelavcev Zavoda Lab laar, katerega poslanstvo je spodbujanje sodobnega rokodelstva in združevanje različnih ustvarjalcev ter pomoč pri večji prepoznavnosti. S tem namenom so se lotili tudi predstavitev triintridesetih že uveljavljenih rokodelcev, ki s svojim umetniškim talentom in spretnimi rokami ustvarjajo zanimive kreacije in jih seveda nato skušajo čim boljše in čim več prodati. To so ustvarjalci,

ki pri svojem delu iščejo lasten izraz in po večini presegajo tradicionalne in že uhojene poti nekdanjih rokodelcev in rokodelcev, ki še danes sledijo tradicionalnim načinom in oblikam izdelave. V marsičem jih lahko tudi presegajo, saj združujejo uporabnost izdelkov s sodobno estetiko, ki je današnjemu človeku precej bližja, pri čemer pa ne gre za negativen odnos do dediščine, saj jo, če jo poznajo in se z njo identificirajo, lahko spretno vključujejo v svoje izdelke, jo nadgrajujejo ali ustvarjajo povsem na novo.

V svetu (najbolj znan primer je Skandinavija) postaja rokodelstvo vse pomembnejše in poznana gospodarska dejavnost, v očeh uporabnikov pa zaželeno vrednota. Uporabniki izdelke kupujejo zato, ker so narejeni ročno, so funkcionalni in estetsko dognani, so delo poznanih avtorjev, so iz kakovostnih, domačih materialov ipd. Tudi v Sloveniji že imamo nastavke, ki bi jih bilo treba le pognati, da bi lahko prispevali k splošnejši uveljavljenosti kakovostnega domačega rokodelstva. Ne pozabimo, da že več kot desetletje v več krajih v Sloveniji delujejo rokodelski centri, ki imajo lahko izjemno pomembno vlogo pri promociji in prenosu rokodelskih znanj in veščin. Tudi

to je način za sooblikovanje lokalne in nacionalne identitete in prepoznavnosti.

Knjiga ima tri uvodnike, ki pojasnjujejo današnje okoliščine, v katerih se odvijajo rokodelske dejavnosti, med njimi je tudi besedilo s pregledom razvoja rokodelstva in vizijami za njegov razvoj spod peresa Janeza Bogataja. Osrednji del je namenjen portretom rokodelcev in ga je pripravila Valentina Vovk. Očitno je, da se ji je posrečilo navezati z vsakim od rokodelcev domačen stik in jih predstaviti z veliko mero iskrenosti, spodbudnih besed, poudariti njihove največje dosežke in najbolj poznane izdelke, skratka, predstaviti o vsakem posebej splošen in poseben vtis. Pri tem so v pomoč tudi zanimive in povedne fotografije Maja Pavčka. Namen knjige tako ni le predstavitev unikatnih ali maloserijskih izdelkov sodobnih rokodelcev, temveč so v ospredje postavljeni prav rokodelci sami, njihovo življenjsko in delovno okolje, njihov odnos do ustvarjanja in naposled tudi pomisleki in težave. To so realnosti, ki jih ob taki poti zagotovo čakajo, z vsem se morajo spopadati sami, saj je, sistemsko gledano, zanje slabo poskrbljeno. Ena glavnih težav je trženje izdelkov. Ta namreč največkrat terja od izdelovalca

* Barbara Sosič, univ. dipl. etnol., kustosinja, vodja oddelka za dokumentacijo Slovenskega etnografskega muzeja. 1000 Ljubljana, Metelkova 2, barbara.sosic@etno-muzej.si.